

Ganzentellingen in Nederland en België in 1987/88

Geese counts in The Netherlands and Belgium in 1987/88

GANZENWERK GROEP NEDERLAND/ BELGIË

Voor de vijfde maal verschijnt er een gecombineerd overzicht van de ganzentellingen in Nederland en België. Voor het eerst in deze serie was er sprake van een zeer zachte winter. Het vermoeden dat de ganzen door het milde weer meer verspreid zouden voorkomen en minder massaal naar Nederland zouden trekken dan in koude winters, werd niet bewaarheid: het aantal Brandgans steeg voor het eerst zelfs boven de 100 000. Ook van de Grauwe Gans werd dit seizoen overigens een recordaantal vastgesteld (tabel 1, zie voor indeling teldistricten figuur 1).

In Nederland waren de officiële teldata in 1987/88: 31 oktober-1 november (Grauwe Gans, Kleine Rietgans), 19-20 december (Kleine Rietgans, Brandgans), 16-17 januari (alle soorten), 13-14 februari (alle soorten) en 5-9 mei (Rotgans). In België werd geteld op 17-18 oktober, 14-15 november, 12-13 december, 16-17 januari, 13-14 februari en 12-13 maart. Alleen de januari- en februari-tellingen leveren voor Nederland en België dus vergelijkbare gegevens op. In Nederland traden eveneens plaatselijk nogal sterke afwijkingen van de vastgestelde teldata op. Omdat grote aantallen

gansen zich soms in korte tijd over aanzienlijke afstanden kunnen verplaatsen, is een dubbeltelling of juist het missen van belangrijke groepen zeker niet denkbeeldig. De Ganzenwerkgroep doet daarom een beroep op alle medewerkers om zo nauwgezet mogelijk de vastgestelde teldagen aan te houden. Daarnaast blijven alle telgegevens, ook die van incidentele tellingen, zeer welkom.

Weersomstandigheden

Na drie koude winters was het seizoen 1987/88 bijzonder zacht. December begon niettemin veelbelovend voor liefhebbers van koud weer. Tot 16.12 beleefden wij een periode met lichte tot matige vorst, maar op 17.12 viel de dooi radicaal in en steeg de temperatuur zelfs tot 12 °C. Het zachte weertype handhaafde zich de rest van de maand. In de eerste week van januari waaide het hard en op 13.1 werd plaatselijk zeer lichte nachtvorst vastgesteld. Op 22.1 viel er wat sneeuw, met name in Midden-Nederland, die al spoedig overging in regen. De westelijke luchtstroomcirculatie bleef aanhouden en bij krachtige tot stormachtige wind liep de temperatuur op tot 8 °C in de eerste decade van februari. Op 11.2 werd enige nachtvorst vastgesteld. Vanaf 23 februari werd het kouder en twee dagen later viel er plaatselijk sneeuw, die echter niet bleef liggen. In de eerste week van maart was het buig met af en toe wat sneeuw, die snel verdween. De winter bracht voor de Lage Landen zodoende slechts enkele vorstdagen, zelfs voor dit deel van Europa een vrij bijzonder verschijnsel.

Rietgans (tabel 2, 3)

Taigarietgans Zoals gebruikelijk arriveerden de eerste Taigarietgans omstreeks half oktober. Op 18.10 werden er 130 geteld in het Helvoirtse Broek (NB). Het aantal nam daar toe tot 180 vogels in november. In deze maand verscheen verder alleen een groepje van 40 vogels op de Dwingeloo- en Kraloer Heide (Dr).

De korte koudeperiode in de laatste decade van november en de eerste decemberweken bracht evenmin veel Taigarietgans naar onze streken. De telling rond midden december leverde slechts 1000 ganzen voor Nederland op. Alleen op elk van de pleisterplaatsen Dwingeloo, de Kampinasche Heide en de Groote Peel waren toen meer dan 100 vogels aanwezig.

In januari bleek de situatie weliswaar te zijn

Figuur 1. Indeling Nederland en België in teldistricten (in België komen buiten het aangegeven gebied geen ganzen voor). Map of The Netherlands and Belgium with count districts (in Belgium no geese occur outside the indicated area).

Tabel 1. Seizoenmaxima en percentage eerstejaars in 1987/88 in Nederland en België. *Peak numbers and juvenile percentages during 1987/88 in The Netherlands and Belgium.*

Soort Species	Maximum ¹		% juv. ²
	Nederland	België	
Taigarietgans <i>Anser fabalis fabalis</i>	2400 (jan)	-	19/46
Toendrarietgans <i>A. f. rossicus</i>	64000 (jan)	1400 (feb)	19/36
Kleine Rietgans <i>A. brachyrhynchus</i>	18000 (nov)	11000 (dec)	24/-
Kolgans <i>A. albifrons</i>	339000 (jan)	16000 (dec)	26/31
Grauwe Gans <i>A. anser</i>	62000 (okt)	1700 (jan)	-/-
Brandgans <i>Branta leucopsis</i>	106000 (jan)	-	6/10
Rotgans <i>B. bernicla bernicla</i>	67000 (mei)	-	2/-
Canadese Gans <i>B. canadensis</i>	74 (jan)	-	-/-

¹afgerond rounded, ²op grond van veldwaarnemingen/vangsten RIN ganzenvangers *field observations/catches geese fowlers.*

veranderd, maar het aantal ganzen bleef aan de kleine kant, even boven het niveau van de reeks zachte winters in de jaren zeventig. Tijdens de jaanaritelling werden in het gehele land, met uitzondering van West-Nederland, Taigarietganzen gezien. De meeste verbleven in Drenthe (1040), Overijssel (510) en op de Brabantse en Limburgse pleisterplaatsen (460).

Het aanhoudend zeer zachte weer deed veel vogels uit het noorden des lands vroeg vertrekken, zodat de februaritelling slechts 1350 ganzen opleverde. In de Engbertsdijksvenen, Twente, waren daarentegen meer ganzen dan in januari aanwezig. De laatste groepjes werden gesignaleerd op 5.3 in Dwingeloo (20 vogels) en op 6.3 op de Kampinische Heide (eveneens 20 vogels).

De hoofdmacht van de populatie van de Taigarietgans overwinterde in 1987/88 in Zuid-Zweden (L. Nilsson).

Toendrarietgans Op 19.10 werd een groepje van 40 vogels gezien in het Rhederveld (Gr), terwijl een zelfde aantal op 24.11 bij Scharendijke (Z) verbleef. Dit zijn de enige twee waarnemingen uit oktober en november waarbij is aangegeven dat het *rossicus* betrof, maar de 340 vogels die in november als "Rietgans" werden gemeld, behoorden zeer waarschijnlijk ook tot deze ondersoort.

Tijdens de enige koudeperiode van deze winter kwamen veel Toendrarietganzen naar Nederland. De decembertelling leverde 48 000 vogels op, ruim anderhalf maal zoveel als in december 1986. Vooral in de Noord-oostpolder, de Flevopolders en langs de Grote Rivieren waren toen grote groepen aanwezig. Hoewel koude na half december uitbleef, steeg het aantal Toendrarietganzen nog aanzienlijk, wat resulteerde in een jaanaricijfer van 64 000. In strenge winters kan het wintermaximum ver boven de 100 000 uitkomen. Het grote aantal in Noord-Brabant (10 000) was opvallend. In Noord-Nederland verbleven veel ganzen in de Veenkoloniën en in de Dollardpolders. De positie van Noord-Holland versterkte zich in deze winter, met in januari een top van ruim 6000 vogels, die grotendeels in de Wieringermeerpolder en op Texel foe-

rageerden. Daar staat tegenover dat de Toendrarietgans weinig werd aangetroffen op de Zuidhollandse eilanden. Ook in Zeeland waren er duidelijk minder dan normaal. In zachte winters bevinden zich gewoonlijk minstens 20 000 Toendrarietganzen in het Deltagebied, maar in 1987/88 werden er niet meer dan 13 000 geteld.

In februari bleek dat de Toendrarietganzen alweer grotendeels waren vertrokken. In Nederland werden er nog maar 35 000 geteld. Nog altijd waren overigens grote aantallen aanwezig in het uiterste zuiden van het land (4150 in Noord-Brabant, 5100 in de Groote Peel). In maart werden nog enkele verspreide groepjes gezien.

Evenals in ZW-Nederland bleven ook in België de aantallen Toendrarietganzen zeer klein. In de Oostkustpolders werden slechts enkelingen gezien. Vanaf de tweede helft van januari stegen de aantallen in NO-Vlaanderen tot maximaal 1400 vogels op 7 februari om na half februari geheel te verdwijnen. In het Antwerpse werden slechts 170 vogels geteld in januari.

In 1987/88 werden weer enkele nieuwe ontwikkelingen vastgesteld. Zo bleek dat in toenemende mate grote groepen Toendrarietganzen delen van de Peel als voedselgebied gebruiken. Vogels die afkomstig waren van de slaapplaats in de Groote Peel, foerageerden de gehele winter op maïsackers benoorden Griendtsveen. Dit gebied werd ook gebruikt door Toendrarietganzen uit het Neder-rheingebied. Zo werden geregeld voedselvluchten waargenomen vanaf slaapplaatsen in de Ooyolder en de Bijland naar de Princepel en Wanroy-sche Peel bij Wilbertoord (35 km), maar ook naar de Oirlosche Peel bij IJsselsteyn, waarbij de vogels een afstand van meer dan 50 km overbruggden. Het ging daarbij om meer dan 1500 ganzen, die in groepjes van wisselende grootte via Gennep-Haps-Rips-Milheeze naar hun voedselgebied vlogen. De connectie tussen de Peel en het Niederrheingebied is de laatste jaren verscheidene malen bevestigd door waarnemingen van gemerkte vogels.

Leeftijdsbepalingen Blijkens tellingen in het veld was het broedsucces van beide ondersoorten dit

Tabel 2. Aantallen Taigarietganzen in Nederland en België in 1987/88. *Numbers of Taiga Bean Geese in The Netherlands and Belgium during 1987/88.*

Regio <i>Region</i> ¹	okt	nov	dec	jan	feb	mrt
Noord-Nederland	0	40	510	1270	160	20
Midden-Nederland	-	-	80	620	760	-
Zuid-Nederland	130	180	410	460	430	20
België	0	0	0	0	0	0
Totaal <i>Total</i>	130	220	1000	2350	1350	40

¹zie figuur 1 *see figure 1.*

Tabel 3. Aantallen Toendrarietganzen in Nederland en België in 1987/88. *Numbers of Tundra Bean Geese in The Netherlands and Belgium during 1987/88.*

Regio <i>Region</i> ¹	okt	nov	dec	jan	feb	mrt
Noord-Nederland	40	110	3470	19560	15300	-
Midden-Nederland	-	20	27850	25200	8560	750
Zuid-Nederland	-	250	16180	19350	11260	250
België	0	0	30	170+	1400	0
Totaal <i>Total</i> ²	40	380	48000	64000	37000	1000

¹zie figuur 1 *see figure 1*, ²afgerond *rounded.*

seizoenen gelijk. Bij de Taigarietgans werd tussen 12.1 en 3.2 een jongenpercentage van 19 vastgesteld (N = 404), terwijl onder 4245 gecontroleerde Toendrarietganzen in de periode 16.12-24.2 eveneens 19% eerstejaars vogels werd waargenomen. De percentages jongen bij gevangen Taiga- en Toendrarietganzen waren respectievelijk 46 (N = 41), en 36 (N = 290) (J.J. Smit).

Kleine Rietgans (tabel 4)

Verspreiding en aantallen De Kleine Rietgans arriveerde dit seizoen al in september in ZW-Friesland (op 26.9 26 vogels ten noorden van Heeg). Eind oktober was het aantal daar gestegen tot 13 000 en op 12 november waren er 18 000 aanwezig. Doordat de koude uitbleef, keerden grote aantallen ganzen na half november alweer terug naar noordelijker pleisterplaatsen. De aantallen Kleine Rietganzen waren in december en januari zodoende klein: 2400 op 20.12 en 4000 op 17.1. Op 13.2 werd in Gaasterland de laatste enigszins grote groep (200 vogels) opgemerkt.

De Oostkustpolders van Vlaanderen vertoonden hetzelfde beeld zij het, zoals gebruikelijk, wat later

in het seizoen. De aantallen bleven in de eerste helft van november klein (260 vogels op 14-15.11), maar stegen daarna snel. Het wintermaximum van 11 000 ganzen werd bereikt op 20.12. Dit is minder dan in voorafgaande jaren, maar gezien de zachtheid van de winter toch nog een zeer behoorlijk aantal. De wegtrek kwam evenwel zeer vroeg op gang. Op 17 januari waren er nog slechts 1100 ganzen, op 13.2 290.

Het totaal aantal Kleine Rietganzen dat op één dag in de Lage Landen werd geteld, bedroeg dit seizoen 19 000, wat beduidend kleiner is dan het seizoenmaximum van 25 000 vogels dat in de voorafgaande winter werd vastgesteld. Toen verbleef vrijwel de gehele Spitsbergenpopulatie geruime tijd bij ons.

Bijzonderheden Buiten ZW-Friesland en de Oostkustpolders werden vrijwel nergens belangrijke aantallen Kleine Rietganzen waargenomen. Alleen Midden-Delfland en Voorne-Putten sprongen er opvallend uit (Breedveld 1988). Al op 19.12 werden in de Aalkeet Buitenpolder bij Vlaardingen 160 vogels waargenomen. Hier verbleven in december maximaal 300 Kleine Rietganzen. Op 3 en 11.2

Tabel 4. Aantallen Kleine Rietganzen in Nederland en België in 1987/88. *Numbers of Pink-footed Geese in The Netherlands and Belgium during 1987/88.*

Regio <i>Region</i> ¹	sep	okt	nov	dec	jan	feb
Noord-Nederland	26	13010	18421	2395	4040	200
Midden-Nederland	0	0	0	215	25	40
Zuid-Nederland	0	0	5	195	415	145
België	0	0	260	11000	1100	290
Totaal <i>Total</i> ²	26	13000	19000	14000	5600	680

¹zie figuur 1 *see figure 1*, ²afgerond *rounded.*

werd een groep van 130 vogels op respectievelijk Voorne-Putten en Goeree gezien. Op 21.12 foeraerden ten minste 200 Kleine Rietganzen in het westelijke deel van de Noordoostpolder. In de Grote Peel verbleven op 16.1 20 vogels en langs de Waal bij Druten werden op 24.2 21 vogels gezien. Alle andere waarnemingen hadden betrekking op kleinere groepen of enkele vogels tussen Kol- of Rietganzen.

Leeftijdsoepalingen Onder 1433 Kleine Rietganzen in ZW-Friesland werd op 12.11 een jongenpercentage van 24 vastgesteld (T. Mulder).

Kolganzen (tabel 5, 6)

Verspreiding en aantallen De eerste Kolganzen kwamen in november in kleine groepen aan, bijvoorbeeld 12.11 200 bij Makkum, 14.11 120 in de Ooypolder, 22.11 430 in de Hoekse Waard. Grote aantallen arriveerden pas in de eerste week van december tijdens de korte koudegolf. De telling op 19-20.12 resulteerde daardoor in een totaal van 259 000 vogels, met belangrijke concentraties onder meer op het Leekstermeer, in Friesland, de Noordoostpolder, het IJsseldal tussen Lathum en Deventer, en de Alblasserwaard.

Uit het resultaat van de decembertelling blijkt dat toen al 79% van het uiteindelijke wintermaximum was aangekomen in de Lage Landen. In het weekend 16-17.1 werd het maximum van 347 000 Kolganzen gevonden. Dit aantal is aanzienlijk kleiner dan in de twee voorafgaande winters. Waarschijnlijk is een groot aantal Kolganzen deze winter door het zachte weer in de DDR gebleven.

Tijdens de midwintertelling was het merendeel van de kolganzenpopulatie in Nederland geconcentreerd in Friesland, het IJsseldal tussen Lathum en Deventer, het Niederrheingebied, de polders tussen Amsterdam en Schardam, Voorne-Putten/Hoekse Waard, Zeeland en de Brabantse Biesbosch. Tijdens de telling van 13-14.2, die een totaal van 337 000 ganzen opleverde, werden de grootste aantallen vastgesteld in de Dollard, Friesland, de IJsseldelta, het IJsseldal tussen Lathum en Deventer, de Waal en Oude Rijnstrangen, Alblasserwaard en Zeeland.

De wegtrek van de Kolganzen zal, door het uitsluitend van de vorst, een snel verloop hebben ge-

Tabel 6. Percentages jonge Kolganzen in 1987/88. Percentages of juvenile White-fronted Geese in 1987/88.

Gebied Area	Periode	% juveniel (N)
Friesland	4.12-22.2	25.2 (3200)
IJsseldelta	14.12-1.3	21.8 (4600)
Flevoland	13.1	19.8 (650)
Noord-Brabant (west)	16.1	30.9 (1009)
Grote Rivieren	23.12-26.2	23.5 (10819)
België	4.12-23.1	36.5 (1889)

had, hoewel niet veel gegevens beschikbaar zijn (6.3 10 000 in de Dollard, 7.3 12 000 tussen Fluessen en Slotermeer, 10.3 10 000 in ZW-Friesland en 11.3 1300 op Zuid-Beveland).

De aankomstgolf van begin december manifesteerde zich ook in België. De aantallen Kolganzen namen snel toe van 690 op 29.11 tot 12 000 op 19.12 in de Oostkustpolders en 1200 elders in NO-Vlaanderen. Ook in het Antwerpse werden de grootste aantallen Kolganzen (3100) in december geteld. De maximale aantallen werden in Vlaanderen zodoende reeds in december bereikt, ongeveer een maand vroeger dan normaal. In januari en februari verbleven alleen in de Oostkustpolders nog belangrijke aantallen Kolganzen.

Bijzonderheden Opvallend waren de zeer grote aantallen op de drie teldata in Friesland, in januari-februari in het IJsseldal, in februari in de Dollard en in januari-februari in het gebied van Waal en Rijn. Ook de ontwikkeling aan de Noordhollandse IJsselmeerkust, tussen Durgerdam en Hoorn, waar de laatste jaren in toenemende mate Kolganzen overwinteren, zette zich in 1987/88 voort. Er is hier thans sprake van een regelmatig voorkomen van enkele duizenden Kolganzen.

Leeftijdsoepalingen De reproductie van de Kolganzen bleef in 1987 met 26% (N = 22 167) even onder het gemiddelde over de periode 1961-87 (28%). Onder 660 door ganzenvangers bemachtigde Kolganzen in de winter 1987/88 was het jongenpercentage 31 (J. J. Smit).

Grauwe Gans (tabel 7)

Verspreiding en aantallen De grootste aantallen Grauwe Ganzen werden in het seizoen 1987/88 tijdens de oktobertelling gezien. De hoofdmacht

Tabel 5. Aantallen Kolganzen in Nederland en België in 1987/88. Numbers of White-fronted Geese in The Netherlands and Belgium during 1987/88.

Regio Region ¹	19-20 dec	16-17 jan	13-14 feb
Noord-Nederland	143360	165140	185550
Midden-Nederland	70350	122950	103840
Zuid-Nederland	45130	50590	44630
België	16300	8195	3035
Totaal Total ²	275000	347000	337000

¹zie figuur 1 see figure 1, ²afgerond rounded.

van 34 500 vogels bevond zich toen in Zuidelijk Flevoland, maar ook waren er grote concentraties langs de Groninger kust, vooral in de Dollard (7800) en in het Lauwersmeer (6100). Zoals gewoonlijk namen de aantallen af in de loop van november, hoewel door het zachte weer meer ganzen hebben overwinterd dan anders. In ZW-Nederland werden grote concentraties aangetroffen in Cromstrijen (4250 in november), het Verdrongen land van Saeftinghe (8500 in december, 23 000 op 7.2, buiten de officiële teldatum), de Grevelingen (2940 in januari) en de Biesbosch (1800 in februari). In maart lag het zwaartepunt van de verspreiding weer in het midden van het land (Zuidelijk Flevoland) en het noorden (Dollard).

Aansluitend op de grote aantallen in het Verdrongen Land van Saeftinghe komen ook op de brakke schorren langs de Beneden-Schelde in Vlaanderen steeds grotere aantallen Grauwe Ganzen voor.

Bijzonderheden Het waterpeil in een deel van de Oostvaardersplassen is sinds het voorjaar van 1987 drastisch verlaagd, waardoor de westelijke helft (tijdelijk) ongeschikt is geworden voor Grauwe

Ganzen om er de slagpenrui door te maken (Van Eerden & Drost 1988). Het lijkt erop dat voorlopig een einde is gekomen aan de groei van het aantal ruiers in dit gebied. Er zijn zelfs waarnemingen die erop wijzen dat duizenden ganzen zijn uitgeweken naar andere gebieden om te ruien (Loonen *et al.* 1990). Dit neemt niet weg dat de Oostvaardersplassen met 34 000 ruiende Grauwe Ganzen in het voorjaar van 1988 (Zijlstra *et al.* 1990) wel belangrijk blijven voor de soort.

De halsbanden met inscriptie waarmede Grauwe Ganzen in de DDR en Fenno-Scandinavië zijn gemerkt, hebben een rijkdom aan gegevens over trekbewegingen van deze soort opgeleverd (Nordic Greylag Goose Working Group 1988). Men is veel te weten gekomen over het trekverloop door Nederland dank zij het grote aantal ringwaarnemingen. De ganzen van verschillende herkomst blijken niet alleen een eigen doortrekperiode over ons land te hebben, maar bovendien bestaan er verschillen in verspreiding: ganzen uit Midden-Noorwegen worden veel gezien in het noorden van ons land (Lauwersmeer, Dollard), terwijl ganzen uit Skåne (Zuid-Zweden) meer in het Deltagebied worden aangetroffen (Nordic Greylag Goose Working

Tabel 7. Aantallen Grauwe Ganzen in Nederland en België in 1987/88. *Numbers of Greylag Geese in The Netherlands and Belgium during 1987/88.*

Regio Region ¹	okt	dec	jan	feb	mrt
Noord-Nederland	18450	1510	2900	3800	3480
Midden-Nederland	35110	1940	5010	1210	10130
Zuid-Nederland	8670	17820	17460	5750	1080
België	225	410	1700	1360	240
Totaal Total ²	62000	22000	27000	12000	15000

¹zie figuur 1 see figure 1, ²afgerond rounded.

Grauwe Ganzen, maart 1986, Goedereede (Hans Gebuis). *Greylag Geese Anser anser.*

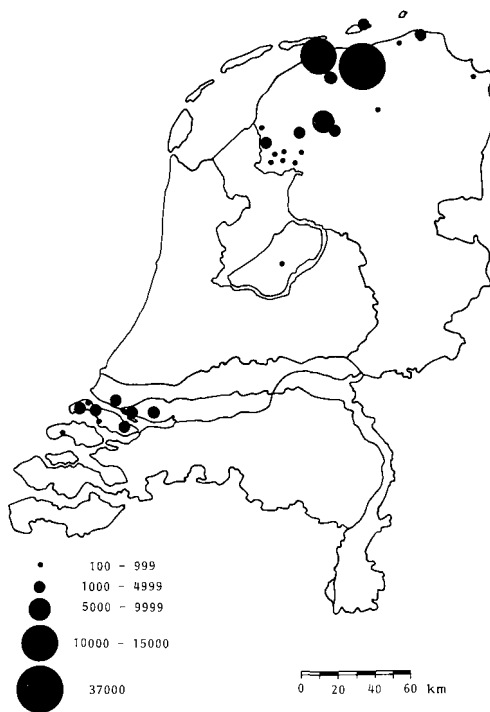
Group 1988). Zelfs op veel kleinere schaal blijken er verschillen in verspreiding te bestaan. Voslam-ber (1989) liet zien dat Grauwe Ganzen van Zweedse herkomst tijdens de herfsttrek binnen het Dollardgebied ruimtelijk zijn gescheiden van vogels uit Noorwegen en de DDR. In hoeverre dit verschijnsel zich ook voordoet in andere gebieden, zal intensief ringlezen moeten uitwijzen.

Als er voldoende wordt waargenomen, geven de ringwaarnemingen ook uitsluitsel over de verblijftijd van individuele ganzen in een gebied. Zo verbleven Grauwe Ganzen tijdens de herfsttrek van 1987 gemiddeld 2-3 weken in de Dollard (Voslam-ber 1989). Op grond van deze gegevens is te becijferen dat ongeveer 20 000 ganzen gedurende die herfst in het gebied hebben gepleisterd, een veelvoud van het maximumaantal van 7800 dat op één dag werd geteld.

Brandgans (tabel 8, figuur 2)

Verspreiding en aantallen Tegenwoordig worden in de herfst beduidend minder Brandganzen gemeld dan in de jaren zeventig, toen in Nederland al in oktober en november spectaculaire aantallen werden waargenomen (1987: 26.10 3790 en 320 vogels in Lauwersmeer en Anjumer Kolken, 18 en 29.10 20 en 150 vogels op de Scheelhoek, 1.11 7600 in het gehele land). Daarbij moet worden aangetekend dat Schiermonnikoog bij de laatste telling niet is bezocht. Dit eiland is, ondanks het bezoek van veel vogelaars, de laatste jaren voor de brandganstellingen een probleemgebied geworden.

Het matige broedsucces in 1987 deed geen bijzonder seizoen verwachten. Evenmin zou er deze winter sprake zijn van extra aanvoer uit Duitsland onder invloed van koude. Verrassend was daarom dat de drie wintertellingen veel hoger uitkwamen dan die in de voorafgaande winters, die streng waren. Mogelijk is er toen sprake geweest van ondertelling als gevolg van de hevige koude, toen bepaalde gebieden moeilijk of niet voor tellers bereikbaar waren. Zowel de januari- als de februari-telling vertoonden de grootste aantallen die ooit in Nederland zijn vastgesteld en voor het eerst werd de 100 000 overschreden. Dit aantal werd bevestigd bij de april-telling. In Duitsland (P. Prokosch),

Figuur 2. Verspreiding van de Brandgans op 16-17 januari 1988. *Distribution of Barnacle Geese in The Netherlands on 16-17 January 1988.*

in Denemarken (J. Madsen) en in Nederland werden toen 67 000, 2200 en 35 000 Brandganzen geteld. De som van 104 000 komt zeer goed overeen met de 106 000 van onze januari-telling.

Opmerkelijk is dat gedurende de gehele winter het zwaartepunt van de verspreiding bij de Friese noordkust lag. In voorafgaande winters vond altijd wel een verschuiving plaats naar ZW-Friesland en bij strenge koude naar de IJsselmeerpolders of naar het Deltagebied. Ook rond 1 april waren de meeste ganzen langs de noordkust van Friesland te vinden, zodat deze streek gedurende het gehele seizoen ons belangrijkste brandganzengebied is geweest. Op 15 april vertoefden nog 1500 vogels bij Den Bommel, zoals gebruikelijk is in deze tijd van het jaar.

Tabel 8. Aantallen Brandganzen in Nederland in 1987/88. *Numbers of Barnacle Geese in The Netherlands during 1987/88.*

Gebied Area	1 nov	19 dec	16-17 jan	13-14 feb	1 apr
Groningse kwelders	1860	360	6080	2200	1700
Friese kust, Lauwersmeer	5500	34080	51730	51410	24020
Schiermonnikoog	-	5000 ¹	3290	-	8000
Overig Friesland	80	19950	27090	27180	0
IJsselmeerpolders	20	2100	840	550	0
Deltagebied	150	20056	16670	15320	1600
Totaal Total ²	7600	82000	106000	97000	35000

¹afwijkende teldata *other dates*, ²afgerond *rounded*.

Brandganzen (Ton Tuinman). *Barnacle Geese Branta leucopsis*.

Leeftijdsbepalingen Bij veldwaarnemingen werd een percentage eerstejaars van 6 (N = 2101) vastgesteld. Het percentage jongen bij gevangen vogels bedroeg 10 (N = 182) (J. J. Smit).

Rotgans (tabel 9, 10)

Verspreiding en aantallen In de perioden van 6-10.1 en van 5-9.5 werd in het kader van een internationale watervogeltelling ook het Nederlandse Waddengebied geteld. Bij de januaritelling werd Griend niet geteld, waardoor er wellicht een honderdtal Rotganzen is gemist. Door de zachte winter zijn er minder Rotganzen doorgetrokken naar Frankrijk en heeft zelfs 10% van de wereldpopulatie in het Waddengebied overwinterd. Bij de meitelling werd helaas niet de gehele Groninger kust geteld, waardoor misschien 1000-2000 Rotganzen zijn gemist. Opvallend is het relatief kleine aantal Rotganzen op Schiermonnikoog in deze maand. Het Nederlandse deel van het Waddengebied herbergde in het voorjaar maximaal 35% van de wereldpopulatie.

Het aantalsverloop in ZW-Nederland was in 1987/88 geheel vergelijkbaar met dat in voorafgaande jaren. Na aankomst in de eerste weken van oktober namen de aantallen toe tot 6800 tegen het

einde van de maand. In de tweede helft van november werd een seizoenmaximum geteld van 15 000 vogels. Ook dit past in het normale beeld. Sinds enkele jaren worden de grootste aantallen vrijwel steeds in november waargenomen. De winterpopulatie was opvallend stabiel. In december waren er 13 000 Rotganzen, in januari en februari 11 000. Omstreeks half maart liepen de aantallen duidelijk terug (20.3 7900 vogels). Tot ver in mei bleef een aantal van 8500-9200 vogels aanwezig. In mei deed

Tabel 9. Aantallen Rotganzen in het Nederlandse Waddengebied in januari en mei 1988. *Numbers of Dark-bellied Brent Geese in the Dutch Wadden Sea area in January and May 1988.*

Gebied Area	6-10 jan	5-9 mei
Texel	3100	8000
Kop Noord-Holland	1700	800
Vlieland (inclusief Richel)	500	1100
Griend	-	200
Terschelling	3200	7800
Ameland	4700	6400
Friese kust	600	28600
Schiermonnikoog	1400	1400
Rottumerplaat/Rottumeroog	400	800
Groninger kust	1000	2800+
Totaal Total ¹	17000	58000+

¹afgerond rounded.

Tabel 10. Aantallen Rotganzen in ZW-Nederland in 1987/88. *Numbers of Dark-bellied Brent Geese in SW. Netherlands during 1987/88.*

Gebied <i>Area</i>	26-31 okt	18-21 nov	17-21 dec	16-20 jan	13-19 feb	18-23 mrt	13-16 apr	10-20 mei
Goeree	150	400	710	500	300	420	–	–
Grevelingen	1320	3640	1140	640	1510	1700	1520	2570
Schouwen-Duiveland	720	2220	2230	2380	2050	1000	1040	640
Krammer-Volkerak	160	270	1610	930	1300	720	1640	990
St. Philipsland e.o.	1930	2000	1710	1500	1650	600	1350	900
Tholen e.o.	510	700	2490	900	1075	250	250	490
Oostelijk Zuid-Beveland	–	3000	2210	2430	2100	1750	1490	1580
Veerse Meer/Zandkreek	2050	3240	420	1700	1280	1440	1890	1360
Totaal <i>Total</i> ¹	6800	15000	13000	11000	11000	7900	9200	8500

¹afgerond *rounded*.

zich ten opzichte van voorafgaande jaren een opvallende verschuiving voor in de verblijfplaatsen en de terreinkeuze. In het verleden pleisterden in het voorjaar doorgaans beperkte aantallen ganzen in de Grevelingen, die hoofdzakelijk foerageerden op grasland. In mei 1988 foerageerden echter aanzienlijke aantallen Rotganzen in de Grevelingen. Het leek erop dat deze vogels, behalve op grasland, ook veel foerageerden op (jong) zee gras. Deze ontwikkeling heeft zich in het voorjaar van 1989 in versterkte mate voortgezet. Het betreft hier een interessante ontwikkeling, omdat het foerageren van grote aantallen Rotganzen op zee gras in mei tot nu toe in ZW-Nederland een onbekend verschijnsel was. Het is onzeker of deze ontwikkeling zich zal kunnen voortzetten, omdat de beschikbare hoeveelheden voedsel waarschijnlijk vrij sterk variëren. In de eerste plaats is er door de jaren heen sprake van wisselende hoeveelheden zee gras in de Grevelingen (Nienhuis 1985). Daarnaast mag worden aangenomen dat in het voorjaar de primaire productie sterk afhankelijk is van de watertemperatuur en dus van het weer in de eerste maanden van het jaar.

Leeftijdsoepalingen Na het vrijwel geheel mislukte broedseizoen van 1986 bleek dat ook in de zomer van 1987 het nauwelijks mogelijk was voor Zwartbuikrotganzen om jongen groot te krijgen. Slechts 2% van de populatie bestond in de herfst en winter uit eerstejaars vogels.

Canadese Gans (tabel 11)

Na de invasie in de voorafgaande winter liet de

Canadese Gans in 1987/88 grotendeels verstek gaan. De meeste waarnemingen hadden betrekking op groepjes van een tot vijf vogels, alleen langs de Grote Rivieren werden wat meer vogels gesignaleerd (14.11.29 in de Bijlandsche Waard en acht in de Ooypolder, 16.1.16 langs de IJssel tussen Deventer en Zwolle). In Zuid-Nederland werd de soort slechts sporadisch waargenomen. Van de groep Canadese Ganzen die al jarenlang in herfst en winter in de Bijlandsche Waard verblijft, is vastgesteld dat de vogels afkomstig zijn van een landgoed in de omgeving van Münster, BRD. Zij keren daar in het voorjaar steeds weer terug. In België vertoefden in het Antwerpse, bij Brugge en in de omgeving van Gent enkele standpopulaties van elk ongeveer 100 vogels.

Zeldzame ganzesoorten (vgl. Wolfskeel 1988)

Van de Dwerggans *A. erythropus* werden diverse malen geringde vogels gezien die behoorden tot een groep ganzen die in Zweden zijn uitgezet in het kader van een reïntroductieproject. Driemaal werden in Nederland ongeringde Dwergganzen gezien, namelijk bij Den Bommel, Wanroy en Bommel. Ook in de Oostkustpolders, België, werd driemaal een Dwerggans waargenomen. Sneeuwganzen *A. caerulescens* werden in Nederland uitsluitend gemeld uit ZW-Friesland en de Noordoostpolder, waar van 30.10 tot 14.1 geregeld twee tot drie vogels werden waargenomen. In België werd de soort tweemaal opgemerkt in het Antwerpse. Van de Ross Sneeuwganzen *A. rossii* werden tussen 25.10 en 19.12 geregeld twee vogels gezien in de Oostkustpolders, België. Opvallend vaak werd de Rood-

Tabel 11. Aantallen Canadese Ganzen in Nederland in 1987/88. *Numbers of Canada Geese in The Netherlands during 1987/88.*

Regio <i>Region</i> ¹	nov	dec	jan	feb	mrt
Noord-Nederland	4	15	11	0	0
Midden-Nederland	53	19	63	35	11
Zuid-Nederland	2	0	0	1	0
Totaal <i>Total</i>	59	34	74	36	11

¹zie figuur 1 *see figure 1*.

halsgans *B. ruficollis* gezien. Tienmaal betrof het één vogel, terwijl op 5.2 een groepje van zes werd ontdekt bij Exloo (Dr). In België hield zich lange tijd een Roodhalsgans op in de Oostkustpolders. De Witbuikrotgans *Branta b. hrota* werd in Nederland eenmaal gemeld (10.1 één vogel op Ameland), terwijl op 1 februari vier vogels werden gezien bij Uitkerke, België.

De Ganzenwerkgroep Nederland/België bestaat uit de volgende personen: L. M. J. van den Bergh (coördinatie tellingen, Rietgans, Canadese gans, zeldzame ganzesoorten), B. S. Ebbing (Rotgans-Waddengebied), A. M. M. van Haperen (Rotgans-Deltagebied), J. Philippona (Kol-gans), J. Prop (Grauwe Gans), C. M. Lok (Brandgans), A. Timmerman Azn (Kleine Rietgans), P. Meire en E. Kuyken (coördinatie tellingen België).

Summary

This paper deals with the results of the geese counts in The Netherlands and Belgium during 1987/88 (fig. 1-2, tab. 1-11). The total number of geese counted in the two countries amounted to 658 000 and 30 000, respectively. The peak number of 106 000 Barnacle Geese in January was a record for The Netherlands.

In 1987/88, many Tundra Bean and White-fronted Geese spent the winter east of The Netherlands, as a result of the mild weather. Pink-footed Geese already returned to the north in the second half of November. A large number of at least 27 000 Greylag Geese wintered in The Netherlands.

Main distribution areas for Barnacle Geese were the Wadden Sea area and the province of Friesland, for autumn Greylag Geese the Oostvaardersplassen and the Dollard and Lauwersmeer areas, for wintering Greylags

the Delta area, SW. Netherlands, and for spring Brents the Wadden Sea area.

Literatuur

- BREEDVELD W. 1988. Ruim een eeuw ganzen in Midden Delfland. Vogeljaar 36: 225-233.
- VAN EERDEN M. R. & DROST H. J. 1988. Droogte in de Oostvaardersplassen. Vogels (48): 236-239.
- LOONEN M. J. J. E., ZIJLSTRA M. & VAN EERDEN M. R. 1990. Timing of wing moult in Greylag Geese *Anser anser* in relation to the availability of their food plants. Ardea, in druk.
- NIENHUIS P. E. 1985. Zeegras, mysterieuze opkomst en ondergang van een waterplant. In P.H. NIENHUIS (red.), Het Grevelingenmeer, van estuarium naar zoutwatermeer. Natuur Techniek, Maastricht/Brussel.
- NORDIC GREYLAG GOOSE WORKING GROUP 1988. Noord-europese Grauwe Ganzen *Anser anser* in Nederland. Limosa 61: 67-71.
- VOSLAMBER B. 1989. Foerageergebieden van de Dollardganzen. (Rapport) Provinciale Planologische Dienst, Groningen.
- WOLFSKEEL D. W. 1988. Zeldzame ganzen in Nederland. Ecoverslag 11, Schagen.
- ZIJLSTRA M., LOONEN M. J. J. E., VAN EERDEN M. R. & DUBBELDAM W. 1990. The largest moulting area in Europe for Greylag Geese *Anser anser*: the Oostvaardersplassen. Wildfowl, in druk.

Ganzenwerkgroep Nederland/België, Rijksinstituut voor Natuurbeheer, Postbus 9201, 6800 HB Arnhem

Aanvaard voor opname 23 februari 1990

Erratum

In het artikel "Herkomst van in Nederland voorkomende buitenlandse Stormmeeuwen", van Klaas Koopman, *Limosa* 62: 191-194, ontbreekt een legenda bij de figuren 1 en 2.

Deze moet als volgt luiden:

Figuur 1: · = 1, ○ = 2-5, • = 6-10, ● = 11-52 (-161/216).

Figuur 2: · = 1, ○ = 2-5, • = 8, ● = 22.